

Kleine schrijfoopdrachten met groot effect

Eenvoudige
schrijfwerkvormen
voor taalsteun bij
denken en formuleren
rond vakinhoud

HOGESCHOOL
ROTTERDAM

Even voorstellen

Mirjam de Bruijne
m.de.bruijne@hr.nl

Lerarenopleider; docent Master 'Taalbewust leren'

- >> voor leraren uit po-vo-mbo-ho
- >> *teacher leader* worden rond de rol van taal bij leren

Lid Platform Taalgericht Vakonderwijs

- >> conferenties, webinars, publicaties over TVO
- >> NRO-onderzoek **TVO in het vmbo**
- >> bijdrage aan NLse vertaling *The Writing Revolution*

- studie Toegepaste taalwetenschap
- 17 jaar onderwijsadviseur, trainer, lesmateriaal- & curriculumontwikkelaar
- 'slapend' promotieonderzoek naar begrijpend lezen

Leesdok

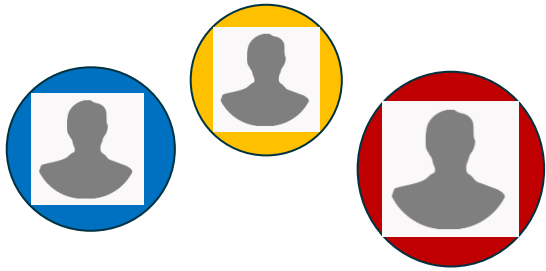
NIEUWSBEGRIP

begrijpend lezen met het nieuws van de dag

educatieve diensten

Welkom!

Ik ben ..... [rol, vak]

Wie zijn jullie?
Wat geldt voor jou?
Kies één zin en vul aan

*Noteer in de
chat*

- ❖ *Ik laat **vaak/af-en-toe/zelden** schrijven in mijn lessen, **want** .....*
- ❖ *Ik laat veel/af-en-toe[/zelden] schrijven in mijn lessen, **bijvoorbeeld** .....*
- ❖ *Ik laat veel/af-en-toe/zelden schrijven in mijn lessen, **maar** .....*

Redenen om te laten SCHRIJVEN in de les

Schrijven is **productief taalgebruik**

>> nodig voor verwerving van (school- en vak)taal

Schrijven helpt **gedachten ordenen** >> **ondersteuning van het denken**

>> ontlasting van werkgeheugen

>> opschrijven geeft begripsinzicht

>> expliciete bewerking & herstructurering mogelijk

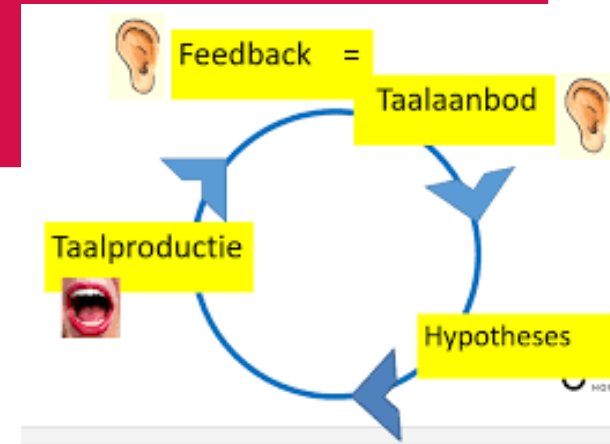
Schrijven maakt **kennis & taalbeheersing inzichtelijk**

>> zowel voor docent als voor leerling zelf

>> basis voor gerichte reflectie, feedback & instructie

Schrijven & redeneren zijn **vakspecifiek**: tekstsoorten, schrijftaken, schrijfconventies verschillen van vakgebied tot vakgebied

>> vakspecifieke schrijfoopdrachten zijn nodig om leerlingen in staat te stellen zich deze genres en conventies eigen te maken

Kijkje op een Amerikaanse highschool die bij alle vakken laat schrijven

Kijkvragen:

- Welke verschillende **schrijfopdrachten** worden er ingezet?
- Wat vinden de **studenten** ervan?

[Bron: [Edutopia.org](https://www.edutopia.org) Directe link: <https://youtu.be/OslqpMLNW3M?list=RDCMUCdksaQxXH13BMeHo09MorBg>]

“Schrijven om te leren” << in het Engels: ‘Writing to learn’ ook wel ‘LOW-STAKES WRITING’ genoemd

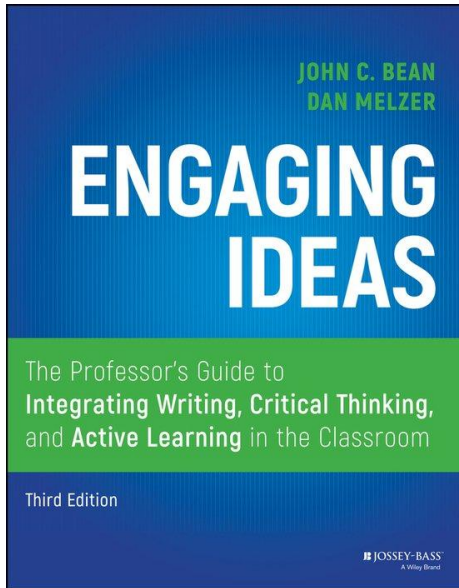
Schrijfactiviteiten/opdrachten die niet gericht zijn op het netjes volgens de regels leren schrijven van een bepaald teksttype, maar **gericht zijn op het stimuleren van het beter nadenken over het lesonderwerp / dieper doordenken van de leerstof.**

‘Low stakes’: de opdracht wordt niet beoordeeld
(Het schrijfproduct is niet het doel maar het middel.)

Echter: *Door veelvuldig zulke schrijfactiviteiten uit te laten voeren, verbeteren op termijn ook de taal- en formuleervaardigheid!*

Voorbeelden van 'schrijvend lerenopdrachten'

Bron: boek 'Schrijvend leren',
← **Opvolger** **Bean (2010)**

[Simpel & kort – conceptbegrip]

- Leg de derde wet van Newton met behulp van voorbeelden (uit de echte wereld) aan een medestudent uit.
- Beschrijf het concept 'aandrijving' voor je jongere broer of zus.
- Leg uit waarom het in een woestijn zo warm wordt terwijl de temperatuur op eilanden op dezelfde breedtegraad veel minder hoog oploopt.

[Dialogopdracht – doordenken van een kwestie of dilemma, standpuntenverduidelijking (creatiever)]

Schrijf een dialoog tussen een gelovige (in God) en een ongelovige die met elkaar debatteren over de kwesties die tijdens de lessen aan de orde zijn geweest. Maak bij het schrijven van de dialoog gebruik van opvattingen en argumenten die tijdens deze cursus behandeld zijn. Verwerk, wanneer dat te pas komt, ook je eigen opvattingen en argumenten in de dialoog. Het doel van de dialoog is niet dat een van beide partijen 'wint', maar dat beide standpunten worden verduidelijkt.

U bent dr. Wetenschap en verzorgt de vraag-en-antwoordrubriek in het tijdschrift *Theorie en Praktijk*. Brieven die de lezers van dit tijdschrift aan u schrijven beantwoordt u op een voor iedereen begrijpelijke manier. Op een dag ontvangt u de volgende brief.

Geachte dr. Wetenschap,

Help het meningsverschil tussen mijn vriendin en mij alstublieft uit de wereld. Een paar weken geleden zaten we naar een baseballwedstrijd te kijken, toen een van de spelers de bal recht omhoog sloeg. Toen de bal omlaag kwam, ving de achtereenvolgende de bal, staande op het thuishek, in zijn handen op. Welnu, mijn vriendin zei dat op het moment dat de bal op zijn hoogste punt was, net voordat hij weer omlaag kwam, de snelheid nul was maar de acceleratie niet. Ik zei dat ik dat stom vond. Hoe kan iets als

het niet in beweging is toch acceleratie hebben? We zeggen toch niet voor niets: 'De bal was op zijn dode punt.' Sindsdien geeft mijn vriendin wel beeld maar geen geluid. Ik houd zielsveel van mijn vriendin maar, zolang dit meningsverschil niet uit de wereld geholpen is, komt het niet meer goed tussen ons. We hebben er enkele natuurkundeboeken op nageslagen maar die waren niet duidelijk. Daarom hebben we afgesproken om u deze brief te schrijven en u het Salomonsoordeel te laten vellen. Geef ons alstublieft niet alleen het antwoord maar leg het ons ook op zo'n manier uit dat wij het allebei kunnen begrijpen, want mijn vriendin is niet gemakkelijk van haar standpunt af te brengen. Ze zei dat ze zelfs Einstein niet op zijn woord zou geloven als hij zijn relativiteitstheorie niet duidelijk kon uitleggen.

Hoogachtend,

Bas van Swieten

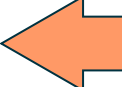
Is deze vriendschap nog te redden? Aan u de taak om de brief van Bas te beantwoorden. Aangezien de rubriek in het tijdschrift niet zoveel plaats mag innemen, mag het antwoord hoogstens 250 woorden lang zijn. Breng Bas en zijn vriendin niet in verwarring met allerlei moeilijke termen, tenzij je duidelijk uitlegt wat ze betekenen.

['**Brievenrubriek**' – uitleg geven in lektaal + overtuigend schrijven (creatiever, iets langer)]

(Nog meer) Voorbeelden van opdrachten voor 'schrijvend leren'

- **Leerlogboek of 'tweekolommenschrift' (vgl. 'dummy' kunstenaars):**
kolom 1 of linkerpagina: de lesaantekeningen over de leerstof
kolom 2/rechts: eigen vragen, ideeën en inzichten n.a.v. die stof
- **Hoofdstuk / paragraaf voor in een lesboek over het onderwerp**
voor kinderen uit het basisonderwijs of uit een lagere klas
- **Column of artikel(tje) voor in een lokale krant of tijdschrift** over een
actuele gebeurtenis die je toelicht of verklaart op basis van de leerstof
- **Brief vanuit of aan een bepaald personage** (bijv: een leeftijdgenoot in
een ander land of andere tijd, een belangrijke publieke figuur)
- **Dagboekfragment vanuit gepersonifieerd vakbegrip**
(bijv: een waterdruppel, een grondstof, een wiskundige figuur)

*(Te zien in filmpje
Amerikaanse school >>
gebruikt bij 'Science')*

*Bron: 'Schrijf je slim', Onderzoeksinventarisatie naar effecten
van creatief schrijven in het onderwijs, Van Burg, 2010*

Kleine schrijfopdrachten (voorbeeld MVT)

SUPERSIMPEL!
Laat **schrijven bij**
afbeeldingen.

*Schrijf drie Franse zinnen over de inrichting van de kamer van Nicolas.
Gebruik de voorzetsels (prépositions).*

Beschrijf drie dingen die je ziet op de foto. Gebruik de 'present simple'. ↓

Kleine schrijfopdrachten (voorbeeld WISKUNDE)

SUPERSIMPEL!
Laat **schrijven bij afbeeldingen**.

Schrijf drie goede wiskundezinnen over de vormen in het gebouw

De koepel van de moskee
heeft een vorm van een bol.
De palen hebben een cilindrische
vorm.

c. Schrijf ook 3 goede zinnen over de vormen in dit gebouw:

Het raam van het gebouw heeft
een vorm van een cirkel. Aan
de bovenkant zie je een 3 hoek

De moskee heeft op het dak een
halve cirkel. Ze hebben palen
die een rechtehoek hebben.

c. Schrijf ook 3 goede zinnen over de vormen in dit gebouw:

Dit gebouw heeft vele
goede vormen (cirkel). Aan
de bovenkant zit er een driehoek

[Uit: promotieonderzoek Jantien
Smits naar scaffolding bij
rekenen/wiskunde]

Kleine schrijfoopdrachten (voorbeeld AK)

SUPERSIMPEL!
Laat **schrijven** bij
afbeeldingen.

Bekijk de foto's. Welke kenmerken van (onder)ontwikkeling zie je?

- Schrijf bij elke foto twee zinnen. Gebruik aardrijkskundewoorden!*
- Schrijf ook een zin waarin je de twee foto's vergelijkt.*

Kleine schrijfopdrachten (voorbeeld boekhouden/EC)

Schrijven aan de hand van een
schema

Debet	Balans Jorritsma 1-1-2018		Credit
Winkel	€ 250.000	Eigen Vermogen	€ 156.700
Inventaris	- 30.000		
Voorraad goederen	- 70.000	5% Hypothecaire lening	- 200.000
Debiteuren	- 3.500	Crediteuren	- 8.000
Rabobank	- 10.000		
Kas	- 1.200		
	€ 364.700		€ 364.700

Bron www.mbo-economie.nl/documenten/Lesbrief_1_Bedrijf_en_balans.pdf

Opdracht:

Schrijf een korte tekst waarin je uitlegt wat een balans is en uit welke onderdelen deze bestaat. Gebruik de balans hierboven voor het geven van voorbeelden bij de verschillende balansonderdelen en posten.

Kleine schrijfopdrachten (voorbeeld AK)

Schematiseren + daarna schrijven

= **2 x taalsteun**

1: inhoudsverwerking, 2: formuleren

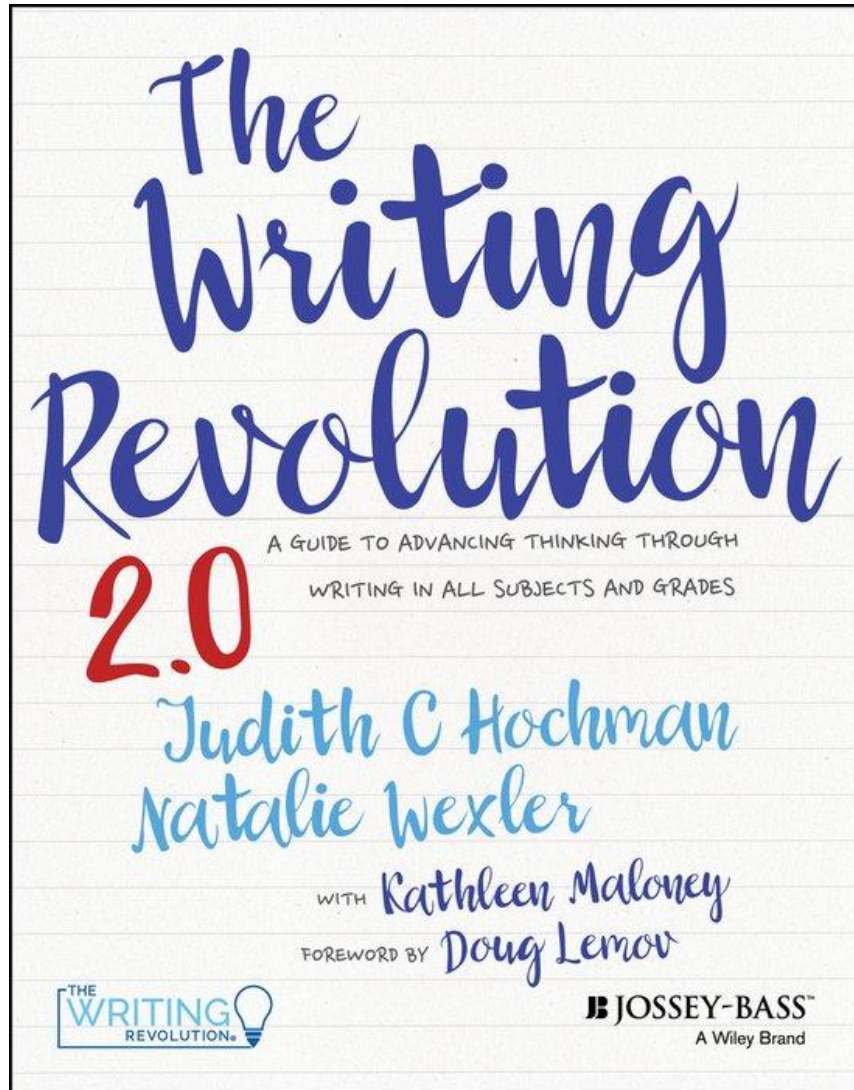
Zone	Klimaat	Temperatuur	Neerslag
	Toendraklimaat	Allerkoudste klimaatype, temperatuur bijna nooit boven vriespunt, 's winters minstens -15°C	
Poolgebied			Weinig neerslag, meestal is dat sneeuw
Gematigde zone	Landklimaat	Warme zomers, strenge winters, gemiddelde temperatuur 's zomers 15°C en 's winters -10°C	
	Zeeklimaat		Vooraf in de winter valt er neerslag
	Tropisch regenwoud klimaat	Hele jaar door minstens 18°C en maximaal 35°C. Weinig temperatuurverschil tussen de maanden	
			Droog klimaat, er valt heel weinig regen

Schrijfopdracht:

Schrijf drie zinnen over klimaatzones. Gebruik de informatie uit het schema.

Probeer steeds in één zin iets te zeggen over meerdere zones! (Dus: Let op overeenkomsten en verschillen.)

Een meer methodische aanpak

de
Correspondent

Analise

21.09.2017 • Leestijd 9 - 12 minuten

Kinderen uit een kansarme omgeving hebben veel meer moeite op school. Schrijfonderwijs kan hen flink vooruit helpen, laten Amerikaanse scholen zien. Kan dat ook in Nederland werken?

Leer kinderen
beter schrijven.
Het werpt op
heel veel
ulakken
uruchten af

Correspondent
Kinderomgang

Illustratie: Clif van Thillo (voor De Correspondent)

Wie opgroeit in een gezin waar weinig wordt gepraat, weinig wordt voorgelezen, weinig wordt gelezen, wie opgroeit in een gezin waar veel stress is en weinig emotionele steun, heeft grote kans op school minder goed uit de verf te komen.

En wie niet goed uit de verf komt op school, heeft minder kans zich te onttrekken aan de kansarme situatie waarin hij of zij is opgegroeid. Met gevolgen voor de volgende generatie kinderen.

Deze vicieuze cirkel kan alleen doorbroken worden als we de hardnekkige gedachte loslaten dat écht talent vanzelf komt bovendien, was de strekking van het laatste verhaal dat ik schreef.

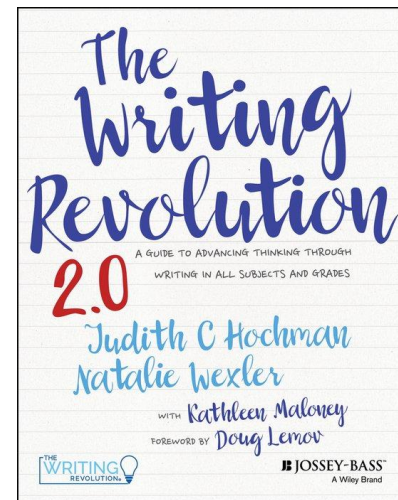
Kort daarna stuitte ik op een hoopvol artikel in het Amerikaanse blad *The Atlantic*. Het artikel uit 2012 doet een handreiking om de kansenongelijkheid waar kinderen mee te maken krijgen te verminderen.

[inspiratie]

<< ook wel: de Hochmanmethode

Uitgangspunten Hochmanmethode/TWR

- ① Leerlingen hebben expliciete instructie in schrijven nodig en veel oefening.
(**'deliberate practice'**)
- ② Zinnen zijn de bouwstenen van al het schrijfwerk.
- ③ Schrijfinstructie die ingebed is in zaakvaklessen is tevens een krachtig leermiddel voor de vakinhoud (**'schrijvend leren'**)
-> *De aangeboden vakinhoud bepaalt het niveau en de kracht van schrijfoopdrachten*
- ④ Grammatica, interpunctie en andere schrijfconventies kun je het beste geïntegreerd binnen schrijflessen onderwijzen.
- ⑤ Schrijven/Tekstinhoud moet je plannen & reviseren

Basale opdrachten rond zinnen

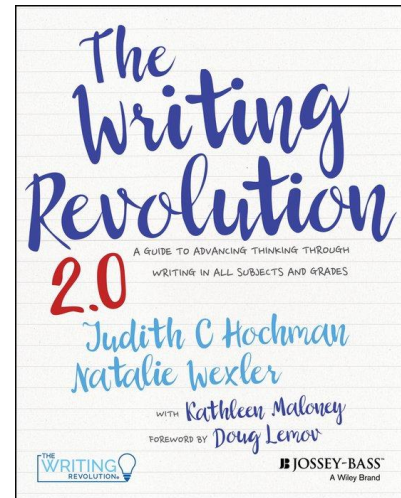
Begrip van WAT EEN ZIN IS

- ❖ Onderscheiden van complete zinnen en zinsdelen / fragmenten
- ❖ Interpunctie toepassen, o.a. in 'doorloopzinnen'
- ❖ 'Husselzinnen' herstellen voor inzicht in zinsdelen en woordvolgorde

Vier ZINSVORMEN leren kennen en schrijven

(mededeling – vraag – opdracht – uitroep)

- ❖ Verschillende zinnen schrijven bij een afbeelding

Voorbeeld zinsvormen schrijven bij afbeelding

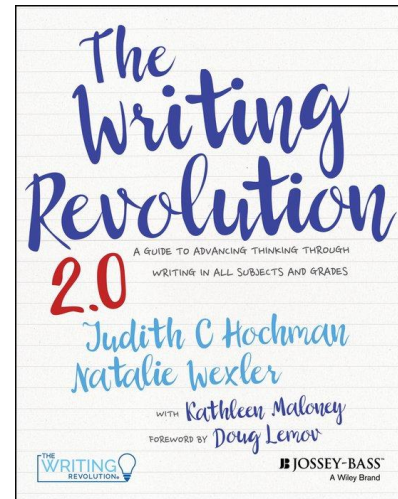
Zinsbouw- en zinsuitbreidingsopdrachten

Opdrachten om VOEGWOORDEN te leren kennen en gebruiken

- ❖ Zinnen met verschillende voegwoorden (af)maken
- ❖ Zinnen combineren m.b.v. een voegwoord

LANGERE, SAMENGESTELDE ZINNEN leren schrijven

- ❖ 'Kernzinnen' uitbouwen door vragen te beantwoorden
- ❖ Zinsdelen uitbreiden met bijvoeglijk naamwoorden en bijvoeglijke bepalingen ('bijstellingen')

Zinsbouw- en zinsuitbreidingsopdrachten

Opdrachten om VOEGWOORDEN te leren kennen en gebruiken

(>> en de bijbehorende verbanden leren doorzien!)

- ❖ Zinnen met verschillende voegwoorden (af)maken
- ❖ Zinnen combineren m.b.v. een voegwoord

LANGERE, SAMENGESTELDE ZINNEN leren schrijven (>> en lezen!)

- ❖ 'Kernzinnen' uitbouwen door vragen te beantwoorden
- ❖ Zinsdelen uitbreiden met bijvoeglijk naamwoorden en bijvoeglijke bepalingen

Zinsbouwopdracht met voegwoorden (I)

- Vereist nadenken over de stof; hoe is de **relatie tussen kernconcepten**?
- Geeft **inzicht in typen verbanden** en bijbehorende 'signaalwoorden'

Laat zinnen over de leerstof maken/aanvullen met verschillende voegwoorden. Geef hierbij zelf een begin.

Voorbeelden:

Vak: **Economie**

Als de centrale bank de rente verhoogt, (dan) ...
wordt het duurder voor bedrijven om geld te lenen.

☞ oorzaak – gevolg /
voorwaarde – effect

Vak: **Geschiedenis**

☞ oorzaak – gevolg (vakspecifiek!)

Toen mannen in de oorlog langdurig van huis waren om te vechten, ...
ontdekten vrouwen dat zij veel mannenwerk ook konden doen.

Vak: **Scheikunde**

Hoewel cellen maar heel klein zijn, ...

☞ tegenstelling / bijzonderheid

bevatten ze alle onderdelen om zichzelf in leven te houden.

Hochman/TWR-topper: drieluik 'But..., because..., so...'

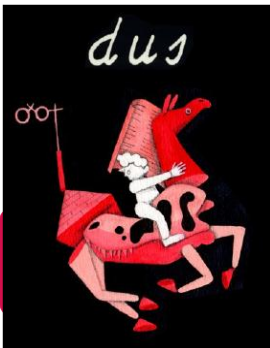
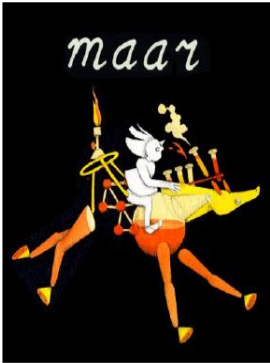

Krachtiger: Setjes beginnend met verschillende voegwoorden

Voorbeeld scheikunde:

Maak de zinnen af. Bedenk wat je geleerd hebt over de eigenschappen van stoffen. Kijk zo nodig terug in het boek.

- ❖ Als een vaste stof smelt wordt het een vloeistof, **omdat** ...
- ❖ Als een vaste stof smelt wordt het een vloeistof, **maar** ...
- ❖ Als een vaste stof smelt wordt het een vloeistof, **dus** ...

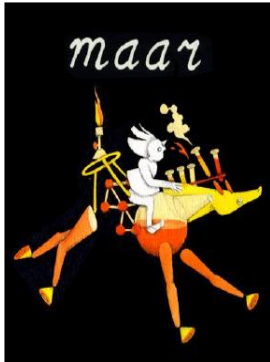
*Illustraties: Cliff van Thillo
(uit artikel in De Correspondent)*

Hochman/TWR-topper: drieluik 'Bat..., because..., so...'

Zie meer voorbeelden in:
'One sentence at a time'
(Hochman & Wexler, 2017)

Maak de zinnen af. Bedenk wat je geleerd hebt over de eigenschappen van stoffen. Kijk zo nodig terug in het boek.

- ❖ Als een vaste stof smelt wordt het een vloeistof, **omdat** ...
door verhitting of druk de moleculen zo hard gaan trillen
dat ze van hun plaats komen.

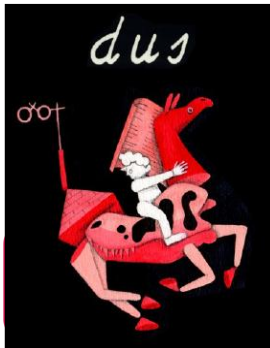
verklaring

- ❖ Als een vaste stof smelt wordt het een vloeistof, **maar** ...
een vaste stof kan soms ook tot een gas sublimeren.

tegenstelling / uitzondering

- ❖ Als een vaste stof smelt wordt het een vloeistof, **dus** ...
een gletsjer kun je zien als water-in-wording.

conclusie (logische
gevolgtrekking)

*Illustraties: Cliff van Thillo
(uit artikel in De Correspondent)*

Oefeningen gemaakt door lerostudenten natuurkunde

- **Stroomsterkte en spanning** zijn niet hetzelfde, omdat/maar/dus...
- **Massa en gewicht** zijn niet hetzelfde, omdat/maar/dus...
- **Een oplossing is een mengsel**, omdat/maar/dus...

Vul de volgende zinnen aan zodat je een natuurkundig kloppende zin krijgt:

Elektriciteit is gevaarlijk, omdat ...

Elektriciteit is gevaarlijk, tenzij ...

Elektriciteit is gevaarlijk, dus ...

Zinsuitbouwopdracht:
WWWWH-vragen beantwoorden bij een 'mini-startzin'.

**[Voorbeeld GS;
opdracht als verwerking van
uitleg of bij een leestekst over
WOII in Nederland]**

Opdracht

Wat heb je gelezen over het begin van de oorlog in Nederland?

- 1) Beantwoord de vragen bij de startzin.
- 2) Maak vervolgens één hele, goedlopende zin met alle antwoorden erin.

STARTZIN: Hij begon.

Wat? .....

Waar? [in Nederland]

Wanneer?

Hoe? (met .....

welke gebeurtenis?) .....

UITGEBREIDE ZIN: .....

.....

.....

Opdrachtuitwerking:

STARTZIN: Hij begon.

Wat?   De Tweede Wereldoorlog

Waar?   in Nederland

Wanneer?   in mei 1940

Hoe? (met welke gebeurtenis?)   met de Duitse inval bij Nijmegen en het bombardement op Rotterdam

UITGEBREIDE ZIN:

In mei 1940 begon de Tweede Wereldoorlog in Nederland, met de Duitse inval bij Nijmegen en het bombardement op Rotterdam.

of: In Nederland begon de Tweede Wereldoorlog met de Duitse inval bij Nijmegen en het bombardement op Rotterdam, in mei 1940.

(Voorbeeld Maatschappijleer)

VRAAG:

Leg uit wat het effect was van een rookverbod in de horeca.

STARTZIN: Het hielp.

Wat?   .....

Voor wie?   .....

Waarmee?   .....

Waarom?   .....

UITGEBREIDE ZIN: _____

_____

_____

VRAAG: *Leg uit wat het effect was van een rookverbod in de horeca.*

[ALT. VRAAG: *Noem een positief effect van de invoering van een rookverbod in de horeca. Leg je antwoord uit.]*

Uitwerking:

KERNZIN: Het hielp.

Wat? de invoering van een rookverbod in de horeca

* Voor wie? voor veel mensen

Waarmee? om te stoppen met roken

Waarom? omdat zij daarvoor vaak rookten tijdens het uitgaan en dat nu niet meer kon

UITGEBREIDE ZIN: voor veel mensen hielp de invoering van het rookverbod in de horeca om te stoppen met roken, omdat zij daarvoor vaak rookten tijdens het uitgaan en dat nu niet meer kon.

Dit type oefening ondersteunt ook de leesvaardigheid; je gaat complexe zinnen makkelijker doorzien als je die in een tekst tegenkomen.

Logische toepassingsmogelijkheid:
Gelezen teksten, uitleg of leerstof
SAMENVATTEN

Informatieve teksten en leerstofeenheden
(bijv: een paragraaf of boekhoofdstuk) bevatten
het antwoord op verschillende
vragen over het onderwerp.

Het beantwoorden van die vragen helpt je om
de kern uit de tekst / de stof te halen.

De bekende vragen zijn:

WIE?

WAAROM?

WAT?

HOE?

WAAR?

WANNEER?

De 'big five' van
het vragen stellen:
'WWW^WH'-vragen

Samenvatten via vraagbeantwoording

Bron:

The Writing Revolution
(Hochman & Waxler, 2019)

Summary Sentence

Name: _____ Date: _____

who/what: 3-toed sloths

(did/will do) what: considered world's slowest animals

when: _____

where: Costa Rican jungle

why: rarely move/rest a lot

how: _____

Summary Sentence

The three-toed sloths in the Costa

Rican jungle are considered the world's

slowest animals because they rarely

move and rest a lot!

Source: Copyright © 2017 The Writing Revolution.

Summary Sentence

Name: _____ Date: _____

who/what: Squanto, a Patuxet Indian

(did/will do) what: was very important to the Pilgrims

when: in the early 17th cent.

where: in Plymouth

why: Because he helped the Pilgrims survive

how: 1) he spoke English >> could translate
2) taught them to farm & fish (food, survival)

Summary Sentence

In the early 17th Century, Squanto, a Patuxet

Indian, became very important to the Pilgrims in

Plymouth, because he spoke English and taught

them how to farm and fish in the region.

Samenvatten via vraagbeantwoording

Kan op allerlei niveaus!

[Bijv. bij essay van Louise Elffers:]

- 1) WIE of WAT: **onderwijs**
doet/leidt tot WAT: **kan zorgen voor (meer gelijkheid maar ook voor) meer ongelijkheid**
WAAR/WANNEER: **in een meritocratische samenleving**
WAAROM: **omdat kinderen uit lagere sociale klassen minder vaak op de hogere schoolniveaus terechtkomen**
HOE / WAARMEE / OP WELKE MANIER (extra relevante info):
  - 1) als gevolg van het systeem van vroege selectie
  - 2) doordat hoogopgeleide ouders bijv. bijscholing regelen

- 2) **Samenvoeging antwoorden tot één zin:**

In een meritocratische samenleving ~~kan onderwijs~~ **toch/ook** zorgen voor ongelijkheid, omdat kinderen uit lagere sociale klassen minder vaak op hogere schoolniveaus terechtkomen **als gevolg van** het systeem van vroege selectie **en** doordat hoogopgeleide ouders bijscholing regelen.

Louise Elffers - Onderwijs als grote ongelijkmaker

Veel discussies over het functioneren van ons onderwijs zijn gericht op de rol die onderwijs heeft in het aanleren van kennis en vaardigheden: wat moeten leerlingen leren en wat is ervoor nodig om dat te realiseren? Soms lijkt te worden vergeten dat onderwijs veel meer is en doet dan leerlingen in een schoolse setting kennis en vaardigheden aanleren. In de meritocratische georganiseerde samenleving speelt onderwijs een sleutelrol in de verdeling van maatschappelijke posities. Het kan ongelijkheid reduceren, maar wordt evenzeer ingezet om ongelijkheid te realiseren en legitimeren. De waarde die daarbij aan onderwijskwalificaties wordt toegekend, heeft welhaast mythische proporties aangenomen.

Door Louise Elffers

Waarom onderwijs?

Onderwijs als grote ongelijkmaker

Onderwijsexpansie en het meritocratisch ideaal

De afgelopen decennia worden gekenmerkt door een wereldwijde onderwijsexpansie: steeds meer individuen volgen steeds meer jaren onderwijs op steeds hogere niveaus. Was in de jaren zestig van de vorige eeuw krap vijf procent van de Nederlandse beroepsbevolking hoger opgeleid, tegenwoordig heeft – zeker in de grote steden – bijna de helft een hbo- of

Let bij het formuleren van de samengestelde zin op een **correcte grammaticale constructie** (zoals volgorde pv-onderwerp). Ook zul je soms **verbindingswoorden** moeten toevoegen.

Tip: Start je zin met de **situatie/plaatsbepaling** (= het antwoord op de vraag WAAR/WANNEER)

Bovenbouw h/v of hbo: gebruik van eenzinssamenvattingen voor het opnemen van broninformatie in je tekst.

Het maken van éénzinssamenvatting is ook handig bij academisch schrijven, als je inzichten uit bronnen in je teksten wilt verwerken.

In principe kun je een samenvattende zin gewoon opnemen in je tekst en de bron (Auteur(s) + jaartal) erachter plaatsen. Of voeg een bepaling of zinsdeel toe waarin je de bron noemt:

- Volgens [auteur (jaar)], ...
- [Auteur (jaar)] laat overtuigend zien hoe / maakt duidelijk dat / is van mening dat ...
- Zoals [auteur] stelt/beweert in zijn/haar/het [brontype + titel + (verwijzing)], ...

Zoals Louise Elffers stelt in haar essay *Onderwijs als grote ongelijkmaker* (Elffers, 2021) kan onderwijs in een meritocratische samenleving toch zorgen voor ongelijkheid, doordat kinderen uit lagere sociale klassen minder vaak op hogere schoolniveaus terechtkomen, onder meer vanwege het systeem van vroege selectie maar ook omdat hoogopgeleide ouders een hoger advies 'regelen' via bijvoorbeeld bijscholing.

Mogelijkheden voor niveaudifferentiatie

Bij opdrachten met voegwoorden

- Gebruik eenvoudiger / lastiger (meer/minder frequente) voegwoorden.
- Geef alleen de te gebruiken voegwoorden op, geen begindelen.

Bij zinsuitbouwopdrachten

- Werk van 'passief' naar actief: laat eerst stellingen / antwoorden analyseren i.p.v. zelf formuleren:
  - > laat de WWWH-vragen beantwoorden o.b.v. de zin
  - > laat passende vraagwoorden noteren boven zinsdelen
- Laat meer/minder vragen beantwoorden / bepalingen inbouwen.
  - > begin met 1 à 2 en bouw uit naar 3-5

Even zelf doen

Noteer in de chat
de **vraagwoorden** + **jouw antwoord**

Beantwoord de vragen bij de startzin over kleine schrijfopdrachten.

STARTZIN:

Ze zijn effectief.

Wat?

.....

.....

Waarvoor? (in welke
situatie of bij welk doel?)

.....

.....

Waarom of waardoor?
(Hoe komt het?)

.....

.....

(We maken samen één uitgebreide zin.)

Formats voor het schrijven van alinea's en hele teksten

Vragen? Reacties?

[Voor wie wil: graag nogmaals, ook voor mij 🙋]

*Vind je dit bruikbaar voor jouw doelgroep?
Wat is de meerwaarde t.o.v. wat je al doet?*

***Ben je van plan om meer te
laten schrijven...?***

Dank voor je komst

en

veel plezier & succeservaringen

bij het (meer) laten schrijven in de les!

Bronnen

Per 2026
ook in het
NLs!

www.thewritingrevolution.org/

Hochman, C., & Wexler, N. (2017) One sentence at a time. The need for explicit instruction in teaching students to write well. *American Educator*.

<https://www.aft.org/ae/summer2017/hochman-wexler>

Eerkens, M. (2017, 21 september) Leer kinderen beter schrijven. Het werpt op heel veel vlakken vruchten af. *De Correspondent*.

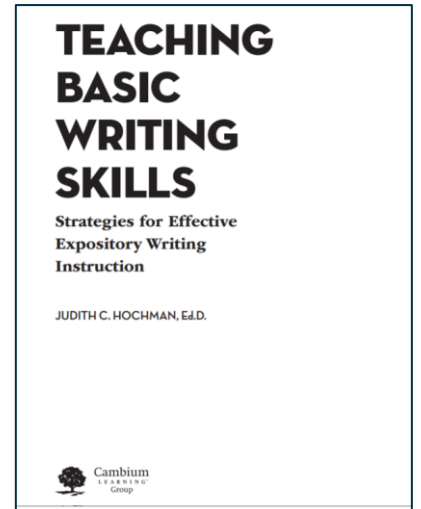
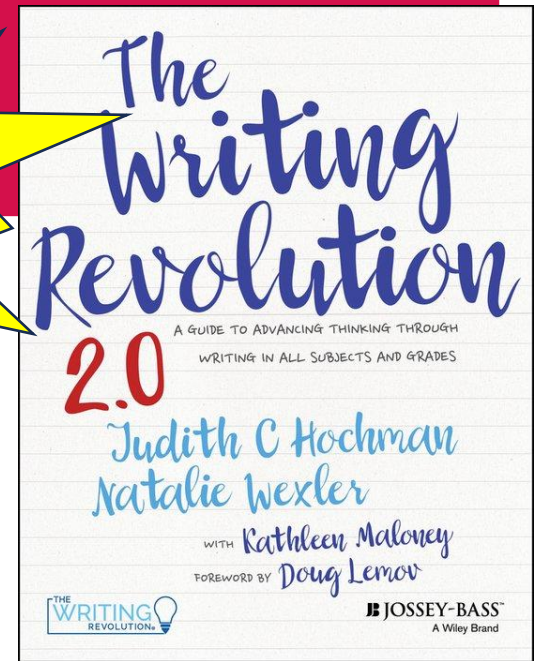

<https://decorrespondent.nl/7340/leer-kinderen-beter-schrijven-het-werpt-op-heel-veel-vlakken-vruchten-af/507935340-cf3352d3>

het Amerikaanse artikel waarop Correspondentartikel gebaseerd is:

www.theatlantic.com/magazine/archive/2012/10/the-writingrevolution/309090/?utm_source=twb

Online sample (enkele hoofdstukken) uit oorspr. methode Judith Hochman
[Online te vinden of ik kan het je mailen].